

คู่มือ

การคัดเลือกพันธุ์ การคัดเลือกพื้นที่ปลูก
ขั้นตอน วิธีการการบำรุงรักษาไผ่

คู่มือ

การคัดเลือกพันธุ์ การคัดเลือกพื้นที่ปลูก
ขั้นตอน วิธีการการบำรุงรักษาไผ่

จัดทำโดย ว่าที่ ร้อยตรี นิกร สิงห์
พนักงาน (ระดับ 3) งานสวนป่าหลวงสันกำแพง
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตเชียงใหม่
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือบน

คำนำ

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) นับเป็นผู้ผลิตไม้สวนป่ารายใหญ่ที่สุดของประเทศ โดยมีพื้นที่ป่าเศรษฐกิจมากกว่า 1.108 ล้านไร่ โดยมีชนิดไม้หลักอยู่ 3 ชนิด คือ ไม้สัก (ระยะยาว) ไม้ยูคาลิปตัส (ระยะสั้น - ระยะกลาง) และไม้ยางพารา (ระยะกลาง - ยาว) นอกจากนั้นเป็นไม้กระยาเลยชนิดต่างๆ เช่น พะยูง ประดู่ ตะเคียนทอง แดง (ระยะยาว) เป็นต้น ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นเวลานาน และมีความเสี่ยงด้านต่างๆ เช่น โรคและแมลงทำให้คุณภาพไม้ต่ำ ภาวะเศรษฐกิจ การจัดการต่างๆ ซึ่งมีผลทำให้ผลผลิตที่ได้มีความไม่แน่นอน หากมีการเพิ่มผลผลิตในระยะสั้น โดยที่ไม่มีผลกระทบต่อผลผลิตระยะยาวอาจเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับหน่วยงานและชุมชนโดยรอบ ปัจจุบัน ไม้ ถือเป็นไม้อีกชนิดที่ได้รับความสนใจปลูกกันอย่างแพร่หลาย เป็นพืชที่มีความสามารถกระจายพันธุ์ได้อย่างกว้างขวาง โตเร็วทนใช้ สามารถหมุนเวียนและทดแทนต้นที่ถูกตัดได้เร็ว จึงถือเป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพในการทดแทนสูงและยั่งยืน และยังเป็นต้นไม้ตามบัญชีท้ายกฎหมายว่าด้วยสวนป่า จำนวน 58 ชนิด จากการวิเคราะห์คุณค่าทางการค้าของไม้ในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีพื้นที่ปลูกไม้มากที่สุดในประเทศ ครอบคลุมการผลิตกล้าไม้ หน่อไม้ ลำไม้ ไม้ฝัด และถ่านคุณภาพจากไม้ฝัด สรุปได้ดังนี้ **การผลิตกล้าพันธุ์ไม้** ใช้พื้นที่น้อย ต้นทุนไม่สูงนัก โดยให้ผลตอบแทนต่อพื้นที่ค่อนข้างสูง จากการขายกล้าพันธุ์ไม้ตั้งแต่ปีที่ 2 เป็นต้นไป ราคาขายปลีกกิ่งพันธุ์ไม้จะสูงกว่าราคาขายส่งประมาณสองเท่า หากมีการปลูกพืชอื่นเสริมจะช่วยสร้างรายได้ในช่วง 2 ปี หลังการลงทุนซึ่งเป็นช่วงรอจำหน่ายกล้าพันธุ์ไม้ **การผลิตหน่อไม้** มีต้นทุนไม่สูง โดยจะมีรายได้จากการขายหน่อไม้ใน ปีที่ 3 เป็นต้นไป หน่อไม้ในฤดูสามารถขายได้ในราคาค่อนข้างต่ำ เนื่องจากผลผลิตที่มีมากกว่าความต้องการของตลาด หากเป็นพื้นที่ที่มีน้ำเพียงพอจะสามารถผลิตหน่อไม้นอกฤดู ซึ่งสามารถขายได้ราคาสูงกว่ามาก ยิงนำไปแปรรูปเป็นหน่อไม้ดองก็จะสามารถเพิ่มมูลค่าได้อีก **การผลิตลำไม้** แม้การปลูกไม้ในช่วง 3 ปีแรก จะไม่มีรายได้จากการขายลำไม้ แต่สามารถสร้างรายได้จากการตัดสางลำไม้ หรือการขายหน่อไม้ได้ ราคาขายลำไม้นั้นขึ้นอยู่กับสายพันธุ์ที่ตลาดต้องการและขนาดของลำไม้ หากเลือกชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมและมีความรู้ในการปลูกและการจัดการไม้ จะช่วยเพิ่มมูลค่าในการขายลำไม้ได้ดี **การผลิตไม้ฝัด** เป็นผลิตภัณฑ์ทางเลือกทดแทนไม้จริงหรือไม้ประเภทอื่นๆ โดยเป็นกระบวนการที่มีต้นทุนค่อนข้างสูง ทั้งสารเคมีสำหรับการป้องกันเนื้อไม้ ค่าแรงงาน ค่าขนส่ง ต้นทุนการบริหารจัดการ ต้นทุนการตลาด รวมถึงการจัดตั้งโรงงานและเครื่องจักรในการดำเนินการ แม้แนวโน้มความต้องการใช้ไม้ฝัดเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ที่ต้องนำเข้าไม้มาจากต่างประเทศ แต่วัตถุดิบเนื้อไม้ที่จะนำมาใช้ในกระบวนการผลิตไม่เพียงพอ **การผลิตถ่านคุณภาพจากไม้** ใช้ลำไม้ที่มีอายุ 3 ปีขึ้นไป ซึ่งสามารถใช้ได้ทั้งลำ โดยนำไปเผาในอุณหภูมิสูงกว่า 1,000 องศาเซลเซียส ทำให้ได้ถ่านคุณภาพที่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศต้องการ ส่วนใหญ่นำไปใช้ประโยชน์ทางยา ทางเวชสำอาง ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เป็นต้น การผลิตถ่านคุณภาพจากไม้ฝัดในประเทศไทยยังมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากยังขาดผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ และมีการลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะค่าอุปกรณ์เตาเผาซึ่งสูงถึงหลักล้านบาท ด้วยศักยภาพขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ที่มีทั้งเรื่องสภาพพื้นที่ บุคลากร งบประมาณ จึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยเพิ่มรายได้ เพิ่มโอกาส สร้างงานสร้างอาชีพ ให้กับหน่วยงานและชุมชนโดยรอบอีกช่องทาง ด้วยการปลูกไม้เป็นทางเลือก

ไผ่ (bamboo)

ไผ่ (bamboo) เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว (monocotyledons) ที่อยู่ในวงศ์ Gramineae มีลำต้นเหนือดิน ความสูงประมาณ 5 - 20 เมตร และยังมีลำต้นใต้ดิน (rhizome) จึงทำให้ลำต้นสามารถแตกออกเป็นกอที่มีขนาดเล็กจนถึงกอขนาดใหญ่ได้โดยภายในหนึ่งกอของไผ่จะมีประมาณ 20 - 50 ต้น ลักษณะของลำต้นไผ่จะเห็นข้อปล้องอย่างชัดเจน ลำต้นมีผิวเกลี้ยง สีเขียวอ่อน เขียวเข้ม หรือสีเหลืองแถบเขียว โดยที่รูปร่าง ขนาด ความยาว และสีของลำต้นจะขึ้นอยู่กับชนิดพันธุ์ของไผ่ ใบของไผ่เป็นใบเดี่ยว (simple leaf) ยาวแคบลักษณะคล้ายรูปหอก ขอบใบเรียบ ผิวใบสีเขียวมีขนอ่อนๆ ปกคลุม แผ่นใบมีความกว้างประมาณ 1 - 2 นิ้ว ความยาวประมาณ 5 - 12 นิ้ว หรือขึ้นกับชนิดพันธุ์ ดอกไผ่จัดเป็นดอกช่อออกตามปลายยอดและบริเวณข้อ เมื่อดอกแห้งต้นไผ่ก็จะตายไป ผลหรือลูกมีลักษณะคล้ายเมล็ดข้าวสาร ไผ่สามารถถูกขยายพันธุ์ได้ด้วยการเพาะเมล็ด การแยกเหง้า การชำลำ การชำกิ่งแขนง การตอน และการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จากการสำรวจชนิดพันธุ์ไผ่ในประเทศไทยพบว่ามีไผ่ จำนวน 17 สกุล (genera) 80 - 100 ชนิด (species) กระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทยโดยเฉพาะในป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง (และคณะ สราวุธ สังข์แก้ว, 2554) ตัวอย่างของพันธุ์ไผ่ ได้แก่ ไผ่รวก ไผ่ชางหม่น ไผ่ชางนวล ไผ่หมาจู ไผ่เลี้ยง ไผ่ตง ไผ่ข้าวหลาม เป็นต้น

การปลูกไผ่ก็มีวิธีดำเนินการเช่นเดียวกันกับการปลูกพันธุ์ไม้ชนิดอื่นทุกประการ ไผ่จะขึ้นได้ดีในดินร่วนปนทรายมีการระบายน้ำค่อนข้างดี ดินเป็นกรด ซึ่งต้องคำนึงถึงหลักใหญ่ ๆ ดังนี้

1. พันธุ์ที่เหมาะสม ควรจะได้ทำการคัดเลือกชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้นมาปลูกโดยคำนึงถึง

1.1 อุณหภูมิและดินฟ้าอากาศ : เป็นต้นว่าพื้นที่ ที่ค่อนข้างแห้งแล้ง ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 1,000 มม. ก็ไม่ควรจะเลือกพันธุ์ที่ต้องการความชุ่มชื้นมาก เช่น ไผ่ผาก ไผ่ป่า มาปลูก ควรจะได้ทำการปลูกไผ่รวก (หรือพันธุ์อื่น ที่ทนความแห้งแล้งได้ดีกว่า) แทน เป็นต้น

1.2 ดิน ด้านลาด และทิศทาง : ซึ่งอาจจะต้องแยกคำนึงถึง

ดิน : ถ้าเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ มีการระบายน้ำดี ก็ควรจะคัดเลือกพันธุ์ไผ่ที่มีลำขนาดใหญ่ เช่น ไผ่สีสุก ไผ่ตง หรือไผ่บง ไผ่ป่ามาปลูก ไม่ควรมานำพันธุ์ที่สามารถทนความแห้งแล้งมาปลูก เพราะจะทำให้ผลที่ได้ไม่คุ้มค่า เท่าที่ควร แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความต้องการในแง่เศรษฐกิจเป็นหลักประกอบด้วย

รูปภาพ : การคัดเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมก่อนปลูก

รูปภาพ : การเตรียมพื้นที่ก่อนปลูก

ด้านลาดของดิน ทิศทางของพื้นที่ : แม้ว่าไม้ไผ่จะเจริญเติบโตได้ดีตามที่ลาดชันก็ตาม แต่ทั้งนี้ก็ยังขึ้นอยู่กับปริมาณของแสงแดดที่มันต้องการอีกด้วย ส่วนใหญ่แล้ว ไม้ไผ่เจริญเติบโตได้ดีทางด้านลาดทิศเหนือ เช่น ไผ่ชาง นวล ไผ่หก ไผ่เฮียะ ไผ่ข้าวหลาม เป็นต้น

1.3 ชนิดพันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่ จะสังเกตได้ว่าชนิดพันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่ ตั้งแต่พวกหญ้าจนกระทั่งไม้พุ่มและ ไม้ยืนต้น จะมีบทบาทอันสำคัญคือ จะเป็นตัวชี้ให้เราทราบที่ดินดี หรือเลวเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะช่วยให้การ คัดเลือกชนิดพันธุ์ ที่เหมาะสมได้รวดเร็วยิ่งขึ้น กับทั้งเป็นการประหยัดเวลาได้มากขึ้นด้วย เช่น ในพื้นที่ที่มีไม้ชั้น ล่างเป็นพวกหนามเล็บเหยี่ยว ก็ไม่ควรจะนำไผ่ป่าซึ่งต้องการความชุ่มชื้นสูงไปปลูก ควรจะทำการปลูกไผ่ชนิดอื่นที่ สามารถทนแล้งได้ ดีกว่าก็จะทำให้สามารถประหยัดเวลาและเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่ามาก

ระยะปลูก : ระยะปลูกไผ่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายชนิด เช่น ชนิดไผ่ วัตถุประสงค์ของการปลูก สภาพพื้นที่ จำนวนพื้นที่ ซึ่งไผ่ที่มีกอขนาดเล็กถึงขนาดกลาง เช่น ไผ่รวก ไผ่เลี้ยง ใช้ระยะปลูก 2 x 4 เมตร , 4 x 4 เมตร ไผ่ชางหม่น ไผ่ชางนวล ใช้ระยะปลูก 4x4 , 4 x 5 เมตร หรือ 5 x 5 เมตร ไผ่ที่มีกอขนาดใหญ่ เช่น ไผ่ตง ใช้ระยะปลูก 5x5 เมตร ไผ่ป่า ไผ่สีสุก ไผ่บง ควรใช้ระยะปลูก 5x 5 หรือ 6 x 6 เมตร กรณีมีพื้นที่จำกัด หรือ การปลูกเพื่อขยายพันธุ์ ขุดลำชาย อาจใช้ระยะที่ถี่ขึ้นตามความเหมาะสม

การเตรียมพื้นที่ปลูก : การเตรียมพื้นที่ในการปลูกไผ่ไม่จำเป็นต้องพื้ดินมากนัก ทำการกำจัด วัชพืชออก แล้วไถพรวน 2 ครั้ง หรือหากไม่ไถพรวนควรปรับพื้นที่ให้เรียบเพื่อความสะดวกในการจัดการ ดูแล และแปลงปลูกในอนาคต หากพื้นที่ไม่สม่ำเสมอให้ทำทางระบายน้ำไว้เพื่อ ป้องกันน้ำขัง และในกรณีที่เป็นพื้นที่ลุ่มมีน้ำ ขังหรือเป็นที่น้ำขังควรยกร่องปลูก ให้ระยะห่างของร่องเท่ากับระยะปลูก

ฤดูกาลปลูก : การปลูกไผ่ควรทำในช่วงต้นฤดูฝน ประมาณเดือนมิถุนายน - สิงหาคม เพื่อให้ไม้มี อัตราการรอดตายสูง สามารถตั้งตัวได้เร็ว และแตกหน่อใหม่ได้ทัน ภายในฤดูเดียว ซึ่งทำให้เจริญเติบโตได้ดีในปี ถัดไป

2. การดูแลบำรุงรักษา

ภายหลังจากที่หน่อเริ่มแตกจากตาของเหง้าข้อของปล้องแล้ว ควรหมั่นหาทางป้องกันพวกเชื้อราและแมลงที่จะเข้ามากัดกินและอาศัยอยู่ตามกาบของหน่ออ่อนได้ โดยอาจจะใช้ยาจำพวกปราบศัตรูพืชก็ได้ ในระยะช่วงฤดูฝน ก็ อาจจะต้องทำการตายวัชพืช จะเป็นเดือนละครั้งหรือสองครั้ง ก็ยอมแล้วแต่ความมากมายของวัชพืชในท้องถิ่นนั้น ๆ ภายหลังจากที่ไม่ได้เริ่มตั้งกอหลังจากเริ่มปลูกประมาณ 2-3 ปี ก็ อาจจะเพลาการบำรุงรักษาลงได้บ้าง ในระยะนี้ จะเห็นว่าหน่อที่แตกจะมีขนาดค่อนข้างเล็ก และจะมีขนาดโตขึ้นทุก ๆ ปี ถ้าความชุ่มชื้นและดินอุดมสมบูรณ์ดี พอเพียง แต่ถ้าจะให้ได้ผลรวดเร็วก็ควรจะใช้ปุ๋ยเร่ง เช่น ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยวิทยาศาสตร์ก็ได้ ถ้าเป็นปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักแล้ว อย่างน้อยในพื้นที่ป่าไผ่ 1 ไร่ ควรจะใช้ปุ๋ยดังกล่าวประมาณ 100-150 กก. สำหรับอัตราส่วนของปุ๋ยวิทยาศาสตร์ขณะนี้ยังไม่มีสถิติที่แน่นอน ถ้าเป็นพื้นที่มีลมจัด ก็อาจจะปลูกพันธุ์ไม้ชนิดอื่นจำพวกไม้โตเร็วเพื่อกำบังลม และขณะเดียวกันก็ควรที่จะปลูกพันธุ์ไม้โตเร็ว เช่น พวกสะเดา สะแก มะกอก หรือพันธุ์ไม้ชนิดอื่นควบด้วย ทั้งนี้ นอกจากจะให้ร่มแก่กล้าไม้หรือหน่อไผ่ในระยะแรกแล้วเรายังสามารถใช้ประโยชน์จากไม้โตเร็วเหล่านั้นได้อีกด้วย

2.1 การตัดสางลำหรือการตัดแต่งกอ การตัดสางลำจะทำเมื่อสิ้นสุด ฤดูฝน ประมาณเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม โดยตัดเอาลำไผ่ที่มีอายุตั้งแต่ 4 ปี ซึ่งมีความสามารถในการแตกหน่อลดลงออกไป และเปิดโอกาสให้ลำ อายุ 1 - 2 ปี เจริญเติบโตได้เต็มที่ โดยมีลำอายุ 3 ปี ซึ่งมีใบสมบูรณ์ทำหน้าที่ผลิตอาหารเลี้ยงหน่ออ่อน โดยทั่วไปการตัดสางกอจะเหลือหน่อไว้เจริญเติบโตในปีถัดไปเพียง 3 - 4 หน่อ/กอ ซึ่งเลือกหน่อที่ลำตั้งตรงและแข็งแรงไว้ การตัดแต่งกอควรดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 ตัดกิ่งที่เป็นโรคและกิ่งแห้งออก

2.1.2 กอไผ่ที่มีอายุระหว่าง 1 - 2 ปี ไม่ควรรับตัดหน่อ ทั้งนี้เพื่อทิ้งไว้เป็น ลำสำหรับเลี้ยงกอและขยายกอให้ใหญ่ขึ้น

2.1.3 กอไผ่ที่มีอายุ 2 ปี ให้เลือกตัดหน่อที่เปียดชิดลำอื่น และหน่อที่ไม่ สมบูรณ์ออก เหลือไว้เพียง 5 - 7 หน่อต่อกอ

2.1.4 กอไผ่ที่มีอายุ 3 ปีขึ้นไป ให้เลือกตัดลำแก่ที่มีอายุเกิน 3 ปีขึ้นไปออก เพื่อขายหรือใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม โดยเหลือลำแม่ที่สมบูรณ์ไว้ ประมาณ 10 - 15 ลำต่อกอ เพื่อเลี้ยงกอและเลี้ยงหน่อที่ออกใหม่ การตัดลำแก่ ออกนี้ควรตัดจากลำที่อยู่ตรงกลางกอออก กอไผ่จะได้โปร่งและขยายออกได้

2.2 การกำจัดวัชพืช ในแต่ละปีทำ 2 ครั้ง ในช่วงฤดูการเจริญเติบโตหรือ ฤดูฝน ประมาณเดือน มิถุนายน - กรกฎาคม และช่วงปลายฤดูฝน ประมาณเดือน ตุลาคม - พฤศจิกายน

2.3 การพรวนดิน/คลุกดิน ทำเพื่อป้องกันตาเหง้าและรากแห้งเมื่อเข้าสู่ฤดูแล้ง สามารถทำต่อเนื่องหรือควบคู่ไปกับการกำจัดวัชพืช ในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคมของปีถัดไป โดยพรวนดินกลบโคนกอไผ่สูง 50 ซม. รัศมี 1 เมตรรอบกอไผ่

2.4 การให้น้ำ เป็นกิจกรรมที่เพิ่มขึ้นเพื่อผลิตหน่อไม้นอกฤดูการ โดย ให้น้ำในฤดูแล้งตั้งแต่เดือน มกราคมไปจนถึงเดือนพฤษภาคม เพื่อให้ผลิตหน่อ ในเดือนมีนาคม - เมษายน ปกติไผ่ต้องการน้ำประมาณ 120 ลิตร/วัน หรือ 6 ปีบ/กอ/วัน

2.5 การใส่ปุ๋ย โดยทั่วไปจะใส่ในช่วงต้นฤดูฝน ประมาณเดือนพฤษภาคม ถึงกรกฎาคม แต่ถ้าต้องการผลผลิตหน่อนอกฤดู ให้ใส่ปุ๋ย 2 ช่วงคือ ประมาณ เดือน มีนาคม - เมษายน และประมาณเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม เพื่อให้ได้ผลผลิต หน่อจำนวนมาก โดยใส่ปุ๋ยคอก (ปุ๋ยขี้ไก่) ประมาณ 20 - 30 กิโลกรัม/กอ ประมาณ 1.5-2.0 ตัน/ไร่ และใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ประมาณ ½ กิโลกรัม/กอ ประมาณ 30 - 40 กิโลกรัม/ไร่ โดยพรวนดินรอบกอแล้วหว่านปุ๋ย ในรัศมี 1 เมตร รอบกอ เสร็จแล้วคลุมด้วยกอหญ้าแห้งเพื่อป้องกันฝนชะหน้าดิน

2.6 แมลงที่พบในสวนไม้และไม้ในธรรมชาติ ได้แก่ หนอนผีเสื้อกลางคืน กัดกินใบ หนอนด้วงวงเงาะหน่อไม้ (Cyrtrachelus sp.) ด้วงกินหน่อ (Xylotrupes Gideon L.) ด้วงวงเงาะกิ่ง (Otidognathus sp.) เพลี้ยอ่อน (Pseudoregma sp.) และมวนดูดน้ำเลี้ยง (Physomerus grossipes) การป้องกันกำจัดทำได้หลายวิธี เช่น การใช้สารเคมี เช่น มาลาไธออน เซฟวิน ผสมน้ำราดหน่อและเหง้า หรือโดย ใช้วนวัฒนวิธี เช่น การสาวกิ่ง สาวลำแก่ เพื่อกำจัดที่อยู่ของดักแด้ นอกจากนี้ยังต้องมีการป้องกันสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย ที่จะเข้ามาเหยียบย่ำกล้าไฟในขณะที่ยังเล็ก หรือกินใบและหน่อเมื่อไฟให้ผลผลิต และมีการป้องกันไฟ

2.7 การเก็บหน่อ ช่วงฤดูการเก็บหน่อโดยทั่วไป คือ ช่วงฤดูฝน ประมาณ เดือนมิถุนายน - ตุลาคม แต่ถ้าทำไฟนอกฤดูสามารถเก็บผลผลิตหน่อได้ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม

รูปภาพ : การกำจัดวัชพืชรอบโคนต้นไม้

รูปภาพ : การใส่ปุ๋ยบำรุงไม้

3. การจัดการป่าไม้

ลักษณะทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ที่ถูกหลัก และเหมาะสมนั้น จะต้องคำนึงถึงหลักใหญ่ ๆ คือ

3.1 ปริมาณหรือปริมาตรของลำไม้ทั้งหมด ที่มีอยู่ในป่านั้น สามารถจะทราบได้จากการสำรวจนับจำนวนลำหรือวัดปริมาตรของลำทั้งหมดว่ามีอยู่เท่าใดเป็นพื้นฐานก่อน เพื่อสะดวกในการวางแผนการจัดการต่อไป

3.2 ผลผลิตรายปีที่ได้จากการสำรวจ อาจจะเป็นจำนวนลำทั้งหมดที่แตกใหม่ หรือคิดเป็นปริมาตรก็ได้ ว่ามีมากน้อยเพียงใด เป็นกึ่งเปอร์เซ็นต์ของปริมาณ หรือปริมาตรของป่านั้นทั้งหมด

รูปภาพ : การสำรวจวัดการเจริญเติบโตและเก็บข้อมูลไม้

3.3 อายุของลำที่จะทำการตัด ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการใช้ประโยชน์อย่างอเนกประสงค์เป็นหลัก ด้วย ปกติพวกไม้ที่ขึ้นเป็นกอ นั้น อายุที่เหมาะสมที่สุดที่จะตัดได้ควรจะเป็นลำที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป เพราะลำพวกนี้ แก่เกินไปที่จะให้หน่อใหม่ต่อไปได้อีกแล้ว นอกจากนั้นแล้วลำอายุ 1 และ 2 ปี ยังทำหน้าที่เลี้ยงลำใหม่อีกด้วย จึงไม่ควรตัดออกอย่างยิ่ง แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์เป็นส่วนใหญ่ จึงมีค้อยจะได้คำนึงถึงเรื่องอายุแต่อย่างใด

3.4 พื้นที่ที่จะเข้าจัดการนั้นควรจะเป็นพื้นที่ ที่ไม่กว้างขวางเกินไป และสามารถจะเข้าจัดการได้อย่างทั่วถึง ควรใช้รอบหมุนเวียนอย่างมากไม่เกิน 2-3 ปี ทั้งนี้เพื่อป้องกันผลเสียหาย เช่น ลำไม้แห้งตาย ถูกโรค และแมลงทำลาย ซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับป่าไผ่ในแต่ละปี

3.5 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ถ้าเราสามารถวางหลักเกณฑ์และดำเนินการอย่างถูกต้องแล้ว การปลูกป่าใหม่ก็แทบจะไม่จำเป็นนัก เพราะหลังจากที่ตัดลำเก่าออกแล้ว ลำใหม่ก็จะเจริญขึ้นมาแทนที่ทำให้ทุนค่าใช้จ่ายได้มาก แต่เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ยังมิได้มีการเข้าจัดการกับป่าไผ่แต่อย่างใด จึงทำให้ป่าไผ่ธรรมชาติส่วนใหญ่ทรุดโทรม เนื่องจากการตัดฟันโดยไม่ถูกหลักวิธีลงเป็นอย่างมาก และถ้าปล่อยให้สถานการณ์เป็นอยู่อย่างนี้เรื่อย ๆ ไปแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหายุ่งยาก และเสียค่าใช้จ่ายสูงจนถึงกับต้องใช้ปุ๋ยช่วยต่อไปในอนาคตก็อาจจะเป็นได้

3.6 วิธีตัดและรอบหมุนเวียนที่จะใช้ในการตัด : ตามที่ได้กล่าวแล้วว่าสำหรับไม้ที่ขึ้นเป็นกอ เช่น ไผ่รวก ไผ่ป่า ไผ่ชางนวล เป็นต้นนั้น ลำที่มีความสำคัญที่สุดไม่ควรตัดก็คือลำที่มีอายุ 1-2 ปี เพราะลำพวกนี้จะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงของลำใหม่ โดยทำหน้าที่คุ้มกันรักษาและปรุงเก็บอาหาร เพื่อที่จะส่งไปเลี้ยงลำใหม่ต่อไป จึงควรจะใช้รอบตัดฟัน 3 ปี ขึ้นไป จึงจะให้ผลดีที่สุด คือตัดลำอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปออกหมด คงเหลือไว้เฉพาะลำที่มีอายุ 1-2 ปีเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

รุ่งนภา และคณะ, 2545 แหล่งที่มา :

https://kukr.lib.ku.ac.th/kukr_es/index.php?/BKN_FOR/search_detail/result/120359

(สราวุธ สังข์แก้ว และคณะ), 2554) แหล่งที่มา :

https://kukr.lib.ku.ac.th/kukr_es/kukr/search_detail/result/351502

การปลุกไฟ แหล่งที่มา :

<https://www.thaikasetsart.com/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%B9%E0%B8%81%E0%B9%84%E0%B8%9C%E0%B9%88/>